

A legfontosabb jogi tendenciák a leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyek jogainak védelme területén az Európai Unióban (2008–2010)

Az Európai Unió Alapjogi Chartájának „Egyenlőség” című fejezetébe tartozó 21. cikke tiltja a szexuális irányultságon alapuló hátrányos megkülönböztetést.

Előzmények

2007-ben az Európai Parlament felkérte az Európai Unió Alapogi Ügynökségét (FRA), hogy folytasson kutatást a leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyekkel (LMBT) szembeni megkülönböztetés témakörében. 2008-ban a FRA közzétette első összehasonlító jogi elemzését a homofóbiáról, transzfóbiáról és a szexuális irányultságon és nemi identitáson alapuló megkülönböztetésről az Európai Unióban. Ez a tájékoztató a FRA által 2010-ben végzett legfrissebb jogi elemzésből megállapítható legfontosabb jogi tendenciákat ismerteti.

2009-ben közzétettek egy jelentést az Európai Unióban élő leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyek társadalmi helyzetéről, és további társadalmi kutatásokat irányoztak elő 2011-re és 2012-re.

A legfontosabb tendenciák

A 2008–2010-es időszak legfontosabb jogi tendenciáit a túloldalon található két grafikon ábrázolja. Az 1. ábra pozitív és negatív tendenciákat különböztet meg a legfontosabb kérdésekkel kapcsolatban, a 2. ábra pedig a leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyek jogainak védelmével kapcsolatos jogi keretet mutatja be az Európai Unió tagállamaiban. Számos uniós tagállam azonban 2008 óta nem hozott új jogalkotási intézkedéseket a leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyek jogainak védelme érdekében.

Megjegyzés: Ez az áttekintés nem tárgyalja azokat a helyzeteket, ahol jogi fejlemény vagy cselekvés nem észlelhető. Ezért csupán a tendenciákat leíró összegzésnek tekintendő, amely a tárgyidőszakban észlelt változásokat veszi számba.

1. tendencia: A legtöbb pozitív kezdeményezés az egyenlő elbánással kapcsolatban született a szabad mozgásról és a családegyesítésről szóló jogszabályok területén

A szabad mozgásról, illetve a családegyesítésről szóló uniós jogszabályokat átültető jogszabályokban a „családtag” fogalmának meghatározását hét uniós tagállam (Ausztria, Franciaország, Írország, Luxemburg, Magyarország, Portugália és Spanyolország) már kiterjesztette, illetve várhatóan kiterjeszti. Ezzel szemben három uniós tagállamban (Bulgária, Észtország és Románia) negatív

tendenciák mutatkoznak: itt az azonos neműek között külföldön kötött házasságok, illetve deklarált élettársi kapcsolatok kifejezetten érvénytelennek minősülnek, ami megnehezíti az azonos nemű házasság- és élettársak egyesülését. Az említett tendenciák rávilágítanak azokra az ellentétes megközelítésekre, amelyek az azonos nemű párok szabad mozgásával és családegyesítésével kapcsolatban léteznek.

2. tendencia: Jelentős számú pozitív kezdeményezés a menedékjog területén

Pozitív tendencia mutatkozik a leszbikus, meleg és biszexuális személyek „meghatározott társadalmi csoportként” való elismerésével kapcsolatban: Hat további uniós tagállammal együtt (Finnország, Lengyelország, Lettország, Málta, Portugália és Spanyolország) most már 23-ra emelkedett azon uniós tagállamok száma, amelyek kifejezetten védelmet biztosítanak a leszbikus, meleg és biszexuális üldözötteknek.

A jogi helyzet aktualizálása egy negatív gyakorlatot is feltár ezen a területen, mégpedig a „fallometrius vizsgálat” alkalmazását a Cseh Köztársaságban, ami az önmagukat melegnek valló férfiak szavahihetőségének értékelését megállapító módszer.

3. tendencia: Pozitív és negatív fejlemények vegyesen a gyülekezési szabadsággal kapcsolatban

Míg Bulgáriában, Lengyelországban és Romániában előrehaladás állapítható meg, Lettországban és Litvániában továbbra sem engedélyezik meglefelvonulások szervezését.

4. tendencia: A szexuális irányultságon és nemi identitáson alapuló megkülönböztetéssel szembeni jogi védelem mérsékelt bővülése

Ezen a területen több pozitív fejlemény is tapasztalható. A foglalkoztatás területén kívül a szexuális irányultsággal foglalkozó megkülönböztetésmentességi jogszabályok kiterjesztésével kapcsolatban Csehországban és az Egyesült Királyságban is történtek fejlemények. A nemi identitás önálló területként vagy a „nemek közötti” megkülönböztetésként való elismerésével összefüggésben pozitív változásokat észleltek Csehországban, az Egyesült Királyságban és Svédországban.

Végül két tagállamban, Dániában és Észtországban, az egyenlőséggel foglalkozó szervek a szexuális irányultságon alapuló megkülönböztetésre is kiterjesztették hatáskörüket.

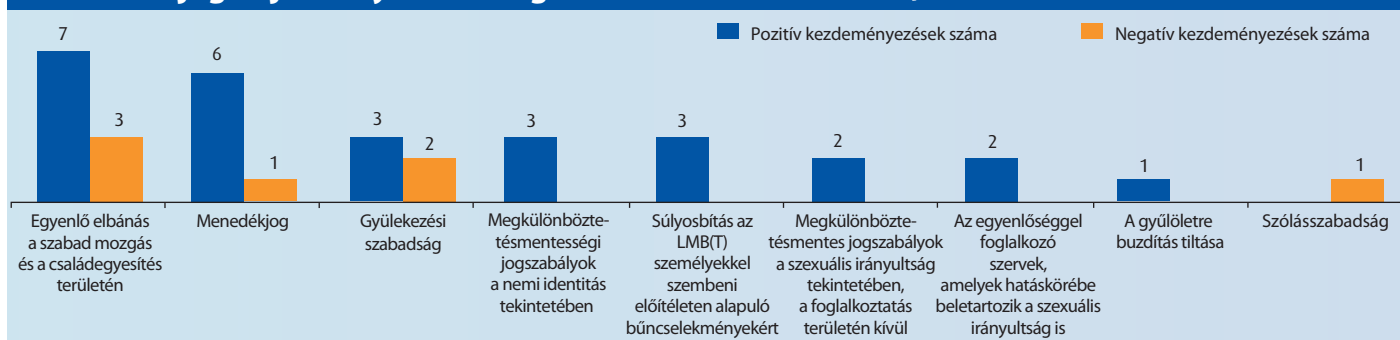
5. tendencia: A bántalmazás és erőszak (gyűlöletbeszéd és gyűlöletből fakadó bűnözés) elleni fokozott védelem

Jelenleg nincs olyan uniós eszköz, amely megoldaná a leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyekkel szembeni előítélet kifejezésre juttatása és az abból fakadó bűncselekmények problémáját. Bár nemzeti szinten az előrehaladás ezen a területen továbbra is igen lassú és ingadozó, az Egyesült Királyságban, Görögország, Litvániában és Szlovéniában pozitív kezdeményezések jelentek meg.

6. tendencia: Visszaesés a szólásszabadsággal kapcsolatban

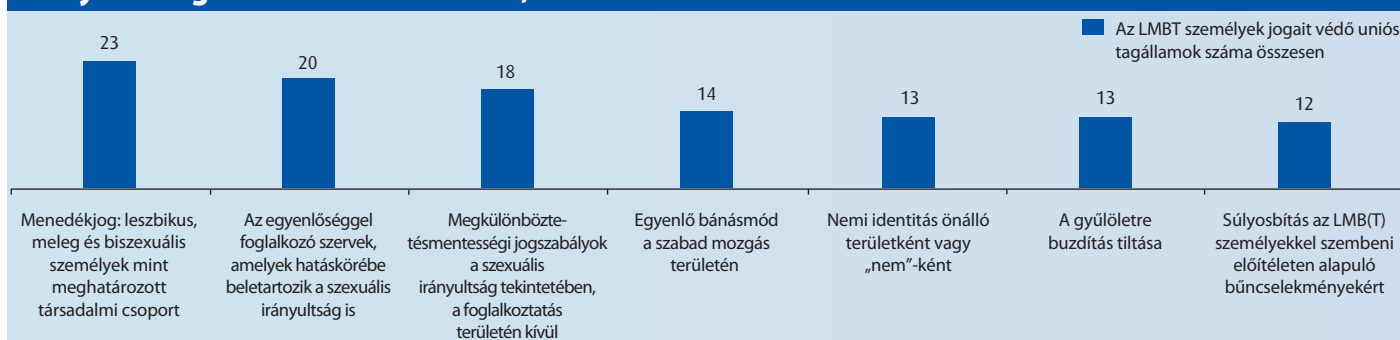
Litvánia láthatóan egyedül marad azzal, hogy tiltja olyan anyagok terjesztését, amelyeket homoszexualitást „népszerűsítőnek” minősít. Ezzel ellentétben számos uniós tagállam – az Egyesült Királyság, Észtország, Franciaország, Hollandia, Németország és Spanyolország – azt az utat választotta, hogy aktívan előmozdíja a leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyek általános elfogadását.

1. ábra: A jogi fejlemények által leginkább érintett területek, 2008–2010

Az 1. ábra azt mutatja, hogy a pozitív és negatív jogi változásokkal leginkább érintett terület az azonos nemű partnerekkel való egyenlő elbánás a szabad mozgás és a családjegyesítés területén. A pozitív jogi változásokkal érintett egyéb területek a menedékjog és a gyülekezési szabadság, amelyeket negatív gyakorlatok és a transznemű személyek megkülönböztetésmentességi jogszabályok szerinti védelmének pontosítása is jellemez. Pozitív tendenciák mutatkoztak a megkülönböztetésmentességi jogszabályoknak a foglalkoztatáson túlra való kiterjesztése, az egyenlőséggel foglalkozó szervek és a büntetőjog kapcsán. Az egyetlen negatív fejlemény a szólásszabadságot érintette.

2. ábra: A leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyek jogai az EU tagállamaiban: jogi helyzet a legfontosabb területeken, 2010

A 2. ábra a leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyek jogainak védelmével kapcsolatban azt a vegyes és egyenetlen képet mutatja be, amely az áttekintett legfontosabb területeken és az egész EU-ban egyaránt fennáll. Az ábra azt is mutatja – csökkenő sorrendben –, hogy a leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyek jogai mely területeken részesülnek a leginkább védelemben az uniós tagállamokban (a foglalkoztatást kivéve, mivel ezen a területen a 2007/78/EK tanácsi irányelvnek köszönhetően az összes uniós tagállam jogi védelmet biztosít).

További információk:

Az FRA összehasonlító jogi elemzése (Homophobia, transphobia and discrimination on grounds of sexual orientation and gender identity – 2010 Update) elérhető a következő internetes címen: fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_en.htm

Az FRA-nak a leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű személyek jogaival kapcsolatos tevékenységéről áttekintés olvasható az FRA weboldalán: fra.europa.eu/fraWebsite/lgbt-rights/lgbt-rights_en.htm